

József Attila telep

A város peremén óriási toronydaruk jelentek meg 1962 tavaszán. Rövid idő alatt hatalmas betonfalak nyúltak az ég felé, s emberek nagy csoportja bámulta naphosszat a Dési Huber utcán a különös tümenyt.

— Mi lesz itt, gyár vagy erőmű? — kérdezték többen naivul. A bennfentesek azt válaszolták: — Lakóházak épülnek.

— Az nem lehet — kételkedtek —, hiszen a földszint sokkal keskenyebb, mint az emeletek.

Wessely György IX. kerületi munkásor, a Dési Huber utca másik oldalának lakója gyakran megjelent a nézelődők között. Némi sajnálkozással gondolt arra, hogy egy évvel korábban kapott lakást, s nem most, 1962-ben, amikor új fejezete kezdődött a lakásépítésnek itt, a telepen. Tudta, hogy az épülő toronyházak már bekapcsolódnak a távfűtés rendszerébe, s a mostantól készülő telepi lakások teljes komforttal berendezettek.

A mögöttes tér lebontásra ítélt rozszant házainak lakói nemsokára beköltözhetnek modern otthonukba.

— Hogy milyen érzések hatották át őket akkor — mondja elgondolkodva Wessely elvtárs —, azt nehéz lenne kifejezni. De ha összehasonlítjuk a régi telep barakk-lakásait és sárkunyhoit ezekkel az épülő palotákkal, sokat megsejthetünk érzéseikből.

Igen, az ellentét talán sehol az országban nem oly szembetűnő, mint éppen itt, a volt Mária Valéria és az épülő új telepen.

A Habsburg főhercegasszonyról elnevezett nyomortelep, eredetileg hadikórház volt. Az első világháború után a barakkokat szükség-lakásokká alakították át. Lakások? Az akkori lakóbizottság jelentése szerint a telepen nem lehet lakásokról, csak férőhelyekről beszélni. Egy konyha hetibére 60 fillér, a szobáé egy pengő volt. Szoba-konyhás lakás nyolc-tíz embernek szolgált férőhelyül. Aki nem tudott fizetni, az egyhetes közmunkát végzett vagy kilakoltatták Sashalomra.

— Az itt lakó munkanélküli iparosok, munkások, földmunkások nem mehetnek ki Sashalomra — interpellált a parlamentben az egyik képviselő. — *Hogyan járjanak be olyan messziről a városba alkalmi munkát keresni vagy koldulni?*

A kilakoltatott családok a Kiserdőnél, a telep melletti homokbuckákon építettek maguknak kalyibát. A „ház” alapja néhány kockakő, betontörmelék és kődarab. Az oldalfalak deszkából, sárral bevonva a hideg ellen. A kötőanyag szalma. A tető deszkadarabokból, kátránypapírból áll. A „kincseket” a személtrepről gyűjtik. Egy jobb módú csaposlegény sörösládákból barátságos össze kunyhóját. Nincs olyan használhatatlan limlom, amit ezek a sorsüldözött szerencsétlenek építőanyagul fel nem használtak volna. Lakásberendezés: rozszant dikók, kályha, asztal (általában székek nélkül), főzőedény — madzaggal a plafonhoz kötve. A telek bére havi két pengő.

A Népszava írta a húszas évek végén: *Déli tizenkét órákor sehol sem füstöl a kémény, s egyetlen gyermek kezében nem látni kenyeret.*

A telep lakói Róbert bácsi inségkonyhájára jártak, többségük egész napi táplá-

*A város peremén, ahol élek
beomló alkonyokon,
mint pici denevérek, puha
szárnyakon száll a korom,
s lerakódik, mint guano
keményen, vastagon.*

(JÓZSEF ATTILA:
A VÁROS PEREMÉN)

Bontják a régi Valéria megmaradt házaait

a szennyvíz. Talán éppen itt fogantak meg benne ezek a sorok:

*Ezernyi fajta népbetegség,
szapora csecsemőhalál,
árvaság, kora öregség,
elmebaj, egyke és sivár
bűn, öngyilkosság, lelki restség,
mely hitetlen, csodára vár,
nem elegendő, hogy kitessék:
jól kéne szabadulni már!*

Amit a költő megálmodott, felépült. A pasztteliszínekben pompázó, változatos stílusú házak, ABC áruházak, üzletsorok, óvodák, iskolák, éttermek. Minden ház mögött játszóterek hintákkal s más gyermekjátékokkal, parkok és virágos kertek. A lépcsőházak télikertjében, ablakokban és teraszokon, s mindenütt, ahol hely van, virágok. A tetőkön televízióantennák erdeje, a járdák mellett gépkocsik hosszú sora. A sétányokon tisztaság, rend. A telep mintegy negyvenezer ember, túlnyomó részt munkások és alkalmazottak otthona.

A kerületi tanács vezetői az új település névadása előtt úgy határoztak, hogy „a rövid nadrágos proligyerekről, aki ott futkározott a Ferencváros utcáin, a Valéria síkatorain s az adott világ varázsainak mérnökeként a tudatos jövőbe látott, s megálmodta azt, amit mi téglából, kőből, vasból, üvegből teremtünk, nevezzük el ezt a települést: József Attiláról.”

Béres Gyula

léka az az egy tál leves volt, amit tőle kaptak.

Egy újságíró helyszíni riportjából: *Tüdővész apa a dikón köhög, fölötte esernyő, hogy ne közvetlenül reá csorogjon a hólé, a gyerekek mezítláb szaladgálnak, a télutói napsütésben.*

Vidák Imréné 22 éves munkásasszony társaival a Gyáli úti vasúti átjárónál fűtőanyagot szedett a sínek között. A bécsi gyors halálra gázolta. Nincs ország — kommentálta a Népszava —, ahol a megfagyás elleni védekezést halállal büntetik. *A vak véletlen kegyetlenebb, mint a jogi törvény, az erkölcsi és világrend szörnyű kegyetlensége azokkal szemben, akik ilyen védekezésre szorulnak.*

A Ferencváros másik végében, a Kálvin téren már leszedik a szalmát a kőangyal-kákról, amivel a gondos városatyák a tél beállta előtt bebugyolálták.

Knopp Imre — harcos baloldali költő, aki később mártírhalált halt — írta *Dal az angyalokról* című versében:

Tanácsurak...

*...okosok vagytok, bölcsék és nagyok!
még betakarjátok a márványszobrokat,
megfagynak mind a kültelki angyalok.*

József Eszter, Attila nagynénje is ott lakott a telep 15-ös pavilonjában. (Albérletben, Tóth Istvánné és gyermekei egyetlen, szűk kis szobájában.) Az új telep névadója, a nagy proletár költő bizonyára gyakran megfordult a telep sárba taposott kanyargós útjain, ahol pocsyákba gyűlt

A József Attila lakótelep

